

gapf.

**Allt du behöver veta om hedersvåld och
förtryck**

Riksorganisationen GAPF – Glöm Aldrig Pela och Fadime.

INLEDNING

Vi arbetar för ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser att:

- Alla människor, oavsett kön, ska ha samma fri- och rättigheter i vårt land
- Fysisk och psykisk misshandel, mord, och förtryck är inte acceptabelt, oavsett vilken religiös åskådning man hänvisar till eller vilken kulturell bakgrund man färgats av
- Svensk lag ska gälla oavsett varifrån man kommer

Det låter så enkelt och självklart. Men den målgrupp vi arbetar med, de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, har inte de här fri- och rättigheterna. Och de är tyvärr många i vårt land!

Vi vill med detta dokument ge svar på en del av de återkommande frågor vi får kring hedersrelaterat våld- och förtryck. Vi hoppas kunna öka kunskapen om vad hedersrelaterat våld och förtryck är och vad vi därmed kan göra för att få stopp på det.

Dokumentet tar upp olika ämnen och inom varje ämne finns frågor eller påståenden med efterföljande svar och kommentarer. Frågorna och påståendena är sådana vi får i möten med människor eller via våra sociala medier.

Med tiden kommer vi mötas av nya frågeställningar och påståenden som behöver svar. Dokumentet kommer därför uppdateras löpande. Alla synpunkter och/eller förslag på förbättringar kan mejlas till kontakt@gapf.se.

Innehåll

GAPFsVÄRDEGRUND	4
HEDERSVÅLD OCH FÖRTRYCK	5
RELIGION	5
HIJAB, NIQAB, BURKA OCH BURKINI	7
KYSKHETSKULTUR	13
KÖNSSEGREGATION, KÖNSSEPARATA BADTIDER OCH IDROTTSLEKTIONER	13
ATT VÄGRA SKAKA HAND MED DET MOTSATTA KÖNET	14
OSKULDSKONTROLL	16
KÖNSSTYMPNING	16
TVÅNGSÄKTENSKAP / BARNÄKTENSKAP	16
MÅNGGIFTE	18
SEXUELLA TRAKASSERIER INOM HEDERSKULTUR	18
HEDERSKULTUR OCH SAMTYCKE	19
HEDERSKULTUR OCH HBTQ	20
OFFER OCH FÖRÖVARE	20
HEDER OCH KLAN	21
RASISM / RELATIVISM	22
TOLERANS ELLER SOLIDARITET	24
IDENTITETSPOLITIK, INTERSEKTIONALITET, NORMKRITIK, ANTIRASISM OCH INTEGRATION	24

GAPFs VÄRDEGRUND

Riksorganisationen GAPF - Glöm Aldrig Pela och Fadime är en sekulär, politiskt obunden, ideell förening som arbetar för ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.

Vår värdegrund bygger på FNs Deklaration om de mänskliga rättigheterna (1948) som fastslår att ingen människa får diskrimineras på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet, ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vuxna kvinnor och män har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. Äktenskap får endast ingås med de blivande makarnas fria och fulla samtycke.

GAPF sätter alltid individens rättigheter före kulturernas och religiösa samfundets traditioner och regler. Individens rättigheter är inte förhandlingsbara. Könsdiskriminering, förtryck och våld ska kallas och ses för vad det är - inte tillåtas och kamoufleras bakom kulturella och/eller religiösa regler och ritualer. Vi samarbetar med organisationer, myndigheter och politiska partier som delar vår värdegrund om allas lika värde och som verkar för ett jämlikt och jämställt samhälle.

HEDERSVÅLD OCH FÖRTRYCK

Hederskultur uppstår från värdesystem, religiösa eller kulturella, som främjar kyskhet, oskuld och en reaktionär syn på sexualitet och kvinnokroppen. Dessa värdesystem har idén att män är ansvariga för och överlägsna kvinnor i familjen. Därmed bär de ansvar för kvinnors kyskhet och måste ha kontroll över deras sexualitet. Det ansvaret kopplas också till mäns och familjens heder och när männen i familjen misslyckas med ansvaret förlorar man den och något måste göras för att återupprätta familjens heder.

Eftersom det existerar en hypersexualisering av kvinnor i hederskulturen blir det nödvändigt att kontrollera kvinnors rörlighet, frihet, livsval och kroppar. Allt handlar om att undertrycka kvinnors sexualitet för att försäkra kvinnors "kyskhet" och flickors/unga kvinnors oskuld. Det leder till olika former av hedersvåld och förtryck. Kontrollen av flickor och kvinnor kan variera i graden av våld och förtryck - allt från mord, fysiskt våld, könsstympning, barnäktenskap, tvångsäktenskap, könssegregering, tvång att bära hijab, niqab och burqa till begränsningar av frihet och rörlighet. Allt i syfte att kontrollera kvinnors sexualitet och signalera att kvinnorna är kyska.

Så här skriver Regeringen på sin hemsida:

"När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende.

Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld, våld och dödligt våld"

Den mest utsatta gruppen inom hederskultur är barn, särskilt flickor. Inom hederskultur finns en annan syn på barn och föräldraskap där barn betraktas som föräldrarnas ägodelar och föräldrarna har rätt att bestämma allt åt dem. Flickorna har också oskuldskrav på sig i en mycket högre grad än pojkarna och på grund av det utsätts barnen för olika typer av strikt kontroll och begränsningar.

Pojkar drabbas också men inte i lika stor utsträckning, bland annat indoktrineras de eller tvingas att bevaka och kontrollera sina systrar även om de inte vill. Pojkarna kan straffas om de misslyckas med det ansvaret och i den kontexten kan de bli både offer och förövare.

RELIGION

Har hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) med religion att göra?

Hederskultur uppstår från värdesystem, religiösa eller kulturella, som främjar kyskhet, oskuld och en reaktionär syn på sexualitet och kvinnokroppen. Dessa värdesystem har idén att män är överlägsna och ansvariga för kvinnor i familjen. Därmed bär de ansvar för kvinnors kyskhet och måste ha kontroll över deras sexualitet. Sådana värden existerar i sammanhang utan koppling till religion men de finns också i flera av världens stora religioner och religiös konservatism gör problemet värre.

Alla stora världsreligioner glorifierar bilden av jungfrulighet och det finns föreställningar i heliga skrifter om betydelsen av oskulden. Det finns också religiösa fundamentalistiska grupper inom flera stora religioner som förespråkar värderingar som reproducerar HRV.

Ska vi förbjuda alla religiösa skolor, bara för att några inte sköter sig? Är vi verkligen rättvisa då?

Om vi ska värna om alla barns rätt till religionsfrihet och att få en utbildning baserad på vetenskaplig grund, utan religiöst färgade idéer och föreställningar så är svaret på den frågan ja.

I Sverige råder religionsfrihet vilket betyder att var och en har rätt att utöva sin religion men också att var och en har rätt att leva fri från religion. Religiösa skolor innebär en inskränkning av den rättigheten då de påtvingar eleverna religiösa inslag i undervisningen, som de inte själva valt. Vi tycker att alla ska ha rätten att forma sin egen identitet och religiösa och politiska uppfattning i vuxen ålder. Det är inte skolans uppgift att påverka barns verklighetsuppfattning genom politiska eller religiösa budskap av något slag. Skolan ska utbilda om olika religioner, inte lära barnen att leva efter en viss religions föreställningar och idéer.

I Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet står att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. Just därför får vi inte tillåta en situation där vissa skolor kompromissar med eller till och med lär ut ett förakt för dessa värden.

Vare sig de religiösa friskolornas undervisning innehåller religiös ideologi eller inte innebär de att barnen som går där skiljs från andra barn. De påverkas direkt eller indirekt av den religiösa inriktningen, inte minst på grund av bristande kontakt med barn och vuxna som har andra perspektiv. Det är lätt att se att det leder till en ökad segregation i samhället i övrigt, både på kort och lång sikt.

Men i Sverige har vi ju ett fritt skolval, barnen är ju inte tvingade att gå i de religiösa skolorna?

Det stämmer att skolvalet är fritt men det är barnens föräldrar som i slutändan gör valet åt sina barn. De barn som lever i familjer med hederskultur får sällan eller aldrig styra över sådana val.

Är ni en ateistisk organisation.

Vi är en sekulär förening, inte ateistisk. Det finns en skillnad. Att vi är sekulära betyder att vi tror på att religion och stat ska vara separerade. GAPF tycker att staten bör stå stadigt på en sekulär grund och inte färgas av religiösa idéer. Vi lägger oss inte i människors privata tro så länge den tron inte skadar andra individer. Däremot tycker vi att det är viktigt att kritisera religiösa värderingar, regler, ritualer och tillämpningar som begränsar och kränker kvinnors, barns och HBTQ-personers rättigheter.

HIJAB, NIQAB, BURKA OCH BURKINI

Hijab är bara ett klädesplagg och ingen bör säga åt kvinnor vad de bör ha på sig eller inte ha på sig. Hijab kan ha olika betydelse för olika människor – vem har rätt att säga att den symboliserar förtryck?

Det är en felaktig förenkling att påstå att hijab endast är ett klädesplagg som vilket annat, eller att den kan stå för olika saker beroende på hur den som bär plagget tolkar det. Hijab är först och främst en religiös symbol som har en betydelse och ett syfte inom en religiös kontext. Ordet hijab på arabiska betyder "barriär" eller "sköld" och syftar på isolering och segregering av kvinnor gentemot män. Hijaben ingår i ett mer omfattande värdesystem inom vilket en kvinnas hår och kropp anses vara "awrah", d.v.s. defekta, och där dessa kroppsdelar måste täckas för att inte väcka mäns lustar. Kvinnans kropp är en källa till skam och vanheder och det är kvinnans skyldighet att dölja sin kropp för att bevisa och upprätthålla sin kyskhet och renhet. Därmed utgör hijaben i förlängningen också en symbol för uppfattningen att kvinnor är ansvariga för mäns sexuella beteende mot kvinnors kroppar. Hijabens syfte är att upprätthålla en förtryckande manlig ordning, och den är därmed oförenlig med jämställdhet mellan könen.

Denna föreställning reducerar kvinnan till att främst vara sexobjekt och männen till vildar utan självkontroll, vars främsta syfte är att ha sex med kvinnor vare sig de ger sitt samtycke eller inte. Hijaben är ett verktyg som används för att kontrollera kvinnors sexualitet, som ett led i en mer övergripande kyskhetskultur som berövar kvinnor deras sexuella frihet och rätt att bestämma över sina egna kroppar.

Man kan inte använda en islamsk symbol och helt ignorera vilken betydelse den har inom islam, för de flesta muslimer i muslimska länder. Hijab används för att kontrollera och undertrycka kvinnors sexualitet och kopplar kvinnokroppen till skam och synd.

Förklara varför flickor/kvinnor måste dölja sin hud och sitt hår? Säger Koranen det?

Flickor och kvinnor döljer sin kropp och sitt hår oftast för att de enligt sin religion inte får visa sig attraktiva för andra män än sin make. Kvinnan måste värna om sin kyskhet som per automatik

förloras om någon annan än maken skulle se henne utan täckt kropp och hår. Det finns en del som i Islams namn menar att kvinnan ska täcka sig för att inte väcka lustar hos andra män. De flesta anser att allt förutom ansiktet och händerna bör täckas. Vissa tolkningar av Islam säger att även kvinnans ansikte och händer bör täckas.

I koranen finns två verser som rör detta:

”Och säg till de troende kvinnorna att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet och inte visa mera av sina behag än vad som [anständigtvis] kan vara synligt; *låt dem därför fästa slöjan så att den täcker barmen.* Och de skall inte låta sina behag skymta inför andra än sin make, sin fader, sin svärfar, sina söner, sin makes söner, sina bröder, sina brorssöner, sina systemsöner, närstående kvinnor, dem som de rättmätigt besitter och sådana manliga tjänare, som inte längre känner begär efter kvinnor, eller barn som ännu inte har begrepp om kvinnlig nakenhet. Och låt dem inte gå med svajande gång för att dra uppmärksamheten till sina dolda behag. Troende! Vänd er till Gud i ånger [över era fel och synder]; kanske skall det gå er väl i händer!”

Quran 24:31

Här menar de flesta islamska ”lärda män” att slöjan som täcker håret blir obligatorisk eftersom det arabiska ordet ”khimar” som översätts till ”slöja” betyder ”ett tyg som täcker huvudet”.

”Profet! Säg till dina hustrur och dina döttrar - och till [alla] troende kvinnor - att de [utanför hemmet] noga sveper om sig sina ytterplagg; på så sätt blir de lättare igenkända [som anständiga kvinnor] och undgår att bli ofredade. Gud är ständigt förlåtande, barmhärtig.”

Quran 33:59

Här menar också de flesta ”lärda män” att Allah påbjuder muslimska kvinnor att täcka sig helt för att inte blir trakasserade. Vissa menar att det även betyder att kvinnorna måste täcka ansiktet.

Förutom koranen finns hadither som nämner hijab och niqab. Det är nedskrivna berättelser om profeten Mohammeds ord och handlingar, vilka utgör viktiga komplementära, religiösa instruktioner inom islam, utöver koranen.

Protesterar inte kvinnor mot hijab?

Flertalet kvinnoaktivister och organisationer i länder där hijab är ett krav har genom historien demonstrerat och tagit ställning mot hijab. Exempelvis Huda Sharawi som vägrade använda hijaben 1922 för att utmana de traditionella och religiösa normerna i Egypten. I Iran där det 1978 infördes ett lagstiftat slöjpbud deltog tiotusentals kvinnor i en protest mot detta 1979.

Fortfarande idag finns många kvinnor och rörelser som kämpar mot lagar om hijabtvång.

Vilken rätt har ni som aldrig burit hijab att propagera för att den ska förbjudas? Jag är trött på att ses som ett offer, jag har själv valt att bära hijab!

Vi har respekt för vuxna individers valfrihet. Kritiken mot hijab, burka eller niqab är inte kritik mot kvinnorna som bär dem utan mot hijab som symbol och idén om att den förminskar kvinnan till ett sexobjekt som inte ska väcka lustar hos män. Hijabens syfte är att upprätthålla en förtryckande manlig ordning, och den är därmed oförenlig med jämställdhet mellan könen. Den är också ett verktyg som används för att kontrollera kvinnors sexualitet och berövar kvinnor deras sexuella

frihet och bestämmanderätt över sina egna kroppar. Barn ska skyddas från detta och därför förespråkar vi ett förbud av hijab på barn.

Vad är det för fel med att barn bär hijab?

Hijab är först och främst en religiös symbol som har en betydelse och ett syfte inom en religiös kontext, där en flickas/kvinnas hår och kropp anses vara "awrah". Det är ett arabiskt ord som bokstavligt översatt betyder att något är "defekt" eller "bristfälligt". Detta "något" är kvinnokroppen, som anses bringa skam eller leda till frestelse och synd. Detta koncept reflekterar en strävan efter "sexuell puritanism" på religiösa grunder, en ultrakonservativ syn på flickors/kvinnors kroppar och sexualitet, och på sex i allmänhet. Det representerar en översexualisering av flickor/kvinnor som behandlas som sexobjekt som under alla omständigheter måste skyllas för att inte väcka mäns begär.

När man sätter hijab på flickor, sexualiserar man barn, då denna handling insinuerar att barn är sexobjekt som bör skyllas för att inte provocera mäns lustar. Plagget berövar flickorna deras rätt att leva på samma villkor som andra flickor. Att behöva anamma en starkt religiös symbol som hijaben, utgör en börda för ett barn som rimligen inte kan vara fullt medveten om dess innebörd och konsekvenser för hennes liv och framtid. Hijabens syfte är att upprätthålla en förtryckande manlig ordning, och den är därmed oförenlig med jämställdhet mellan könen.

Många sammankopplar hijab på barn med en inneboende identitet hos alla muslimer som en homogen grupp. Detta trots att majoriteten av muslimer inte klär sina döttrar i hijab. Den ultrakonservatism som barn i hijab utgör, har inte stöd bland majoriteten av världens muslimer. Som exempel kan nämnas Egypten. Där är det endast salafister (bokstavstroga sunni-muslimer hängivna till underkastelse av sharialag) som sätter hijab på sina döttrar – och detta anses av majoriteten i samhället vara både extremt och fel att göra.

Det finns de som menar att kritisering av konceptet med hijab på barn utgör en form av diskriminering gentemot och stigmatisering av de barn som bär hijab. Men att förflytta skulden, från de föräldrar som påtvingar hijab på sina minderåriga barn till de som kritiserar sexualisering av barn – det är fel väg att gå. Med ett sådant förhållningssätt, skulle man kunna argumentera för att man aldrig bör uppmärksamma någon form av missförhållanden som barn utsätts för – då detta skulle kunna leda till att barnet stigmatiseras. Vi bör rimligen rikta vår kritik mot de som är ansvariga för dessa missförhållanden, inte mot dess kritiker.

Hijab på barn handlar inte om religionsfrihet. Det är en fråga om en extrem form av religiös indoktrinering och sexualisering av barn, vilket barn ska skyddas från. Vi får aldrig värdera föräldrarnas religionsfrihet högre än flickans rätt till frihet och rätt att leva jämställd med pojkar.

Att synliggöra barn i hijab på bilder är ett sätt att inkludera alla

Att synliggöra flickor i hijab på bilder är att normalisera en ordning som säger att flickans kropp är en källa till skam, att den leder till frestelse och synd och att hon är ett sexobjekt som är underordnad pojkar.

Men barn har väl rätt att välja om de vill ha hijab eller inte?

En ung flicka, ett barn, kan rimligtvis inte vara fullt medveten om hijabens innebörd och dess konsekvenser för hennes liv och framtid. Staten måste skydda barn från könsdiskriminering och värna deras fri- och rättigheter, även mot föräldrarna/familjen. En vuxen kvinna kan välja men inte en liten flicka. Slöjan är inte bara att täcka håret eller huvudet. Därför slår alla jämförelser med kepsar, bikini och smink helt fel. Slöjan tvingar flickan till en hel ny livsstil - att ändra sin klädsel, sitt uppförande, sitt umgänge och mycket annat. De som vågar ta av slöjan betalar ofta ett högt pris.

Är det inte bara symbolpolitik att förbjuda hijab på barn?

Om man säger att det är symbolpolitik att förbjuda hijab på barn ignorerar man betydelsen av och syftet med hijaben och de konsekvenser den får för flickan/barnet. Hijaben ska dölja kvinnans kropp, som är en källa till skam och vanheder, för att bevisa och upprätthålla hennes kyskhet. Hijaben är en symbol för att kvinnan är ansvarig för mäns lustar och sexuella beteende mot dem. Den sexualiserar den lilla flickan/barnet. Den inskränker hennes frihet och hon särskiljs från pojkarna. Dess syfte är att upprätthålla en förtryckande manlig ordning. Den är en symbol för kyskhetskultur och ger upphov till hederskultur.

Att vara för ett förbud av hijab på barn borde vara självklart för alla som är emot sexualisering och könssegregering av flickor/barn och som är för jämställdhet mellan könen, oavsett politisk partitillhörighet. Samhället har ett ansvar för dessa flickor – de ska slippa sexualiseras som barn, de ska inte indoktrineras med att deras kroppar är skamfyllda och att de har ansvar för mäns lustfyllda agerande och de ska få leva jämställt i Sverige.

Kanske är det så att hijab utgör en form av sexualisering av kvinnor – men är inte lättklädda kvinnor och kvinnor i bikini också uttryck för sexualisering av kvinnokroppen?

I samhällen där kvinnors rättigheter har ett relativt starkt fäste, har man generellt övergett idén om att kvinnokroppen endast är ett strikt sexuellt objekt. "Avslöjande" kläder och bikinis bär därmed inte alltid en sexuell konnotation i samhällen som Sverige. Det går inte att jämföra kvinnor som skyler sina kroppar för att hämma sin och andras sexualitet, med kvinnor som tar makten över sina egna kroppar och bestämmer sig för att hylla den kvinnliga sexualiteten och kvinnokroppen, utan skam eller rädsla för repressalier. Att kvinnor vågar visa sina kroppar är en produkt av den kvinnliga frigörelsen och sexuella revolutionen. Idén om att strikt täcka den kvinnliga kroppen med hijab, burka eller liknande plagg, utgör en form av hypersexualisering av kvinnokroppen. Att associera kvinnokroppen med skam, synd och ondska är motsatsen till de progressiva värderingar som kvinnorättsrörelsen så länge har kämpat för.

Det finns kvinnor som självmant väljer att bära hijab

Idén om fri vilja när det gäller hijab är komplex, då det finns ett spektrum av faktorer som i olika grad påverkar en kvinnas val att bära hijab. I många fall utövas någon form av passivt tvång, till exempel ett underförstått hot om repressalier om kvinnan skulle välja att inte bära hijab. En del kvinnor är rädda för att ett beslut om att inte bära hijab skulle skada relationen till deras familj

eller utesluta dem ur gemenskapen. Det skulle innebära att de uppfattas som omoraliska och oanständiga av familjen och den vidare kretsen och att de utgör en besvikelse för familjen.

Ibland har kvinnan blivit indoktrinerad redan som barn att anse att någon som inte bär hijab är en sämre kvinna, skamlig och oanständig; eller att tro att hon kommer att göra Allah upprörd och brinna i helvetet om hon visar håret.

Om vi förbjuder niqab kommer kvinnor som bär niqab tvingas att stanna hemma i stället för att träffa nya människor i sitt nya hemland

Vissa argumenterar för att ett förbud mot att täcka ansiktet riskerar att leda till segregation och isolering av beslöjade kvinnor. Kvinnor som täcker sina ansikten är redan isolerade – vilket är hela poängen med plagget. Ordet *hijab* på arabiska betyder "barriär" eller "sköld", och ordet *niqab* på arabiska betyder det som maskerar och döljer. Ett syfte med hijab, niqab och burka är att segregera och isolera kvinnor från män och från det offentliga samhället i stort. Medan de flesta muslimska "lärdade män" är överens om att kvinnors hår bör täckas, råder det inte någon konsensus när det gäller ansiktet. Vad många islamiska "lärdade män" emellertid kan enas om, är att kvinnokroppen, med undantag för ansiktet och händerna, är *awrah* – ett arabiskt ord som bokstavligt översatt betyder att något är "defekt" eller "bristfälligt". Detta "något" är kvinnokroppen, som anses bringa skam eller leda till frestelse och synd. Denna idé dras till sin spets av vissa, som vill inkludera händer och ansikte i definitionen av "skamfyllda kroppsdelar". Som en följd av detta ser vi ofta kvinnor i Saudiarabien bära niqab och vi har sett hur afghanska kvinnor tvingats bära burka under talibanernas tid.

I vilken grad träffar man nya människor bakom en barriär? Är det verkligen att interagera med människor, att mötas, när man inte ens visar sitt ansikte? Niqab och burka måste förstås som det begränsande mobila fängelse som det avser att vara. Det går inte att frångå att dessa plagg, oavsett om en kvinna "självmant väljer" att bära dem eller inte, utgör ett konkret uttryck för mäns vilja att kontrollera kvinnors frihet, rörlighet och sexualitet. Kvinnor som bär dessa plagg lever ofta under pressen att kraftigt begränsa interaktionen med män och med "otrogn".

Det är svårt att förutspå huruvida ett förbud resulterar i att kvinnor stannar hemma, eller om de kommer att välja att ta av sig niqaben. Men en sak är säker: om niqaben och burkan inte längre syns på offentliga platser, kommer åtminstone nästa generation av flickor och pojkar att växa upp i ett samhälle där det är tydligt att kvinnofientliga symboler och könssegregation inte är socialt accepterade. Att å andra sidan stödja dessa plagg, det är att legitimera och bagatellisera de reaktionära värderingar som plaggen ytterst står för. Det är att cementera och understödja idéer som inte är förenliga med västerländska, liberala värderingar om jämställdhet mellan könen. Och det, om något, förstärker utanförskap och segregation i det långa loppet.

Burkaförbud är kvinnofientligt

Burkan reflekterar en strävan efter "sexuell puritanism" på religiösa grunder, en ultrakonservativ syn på kvinnors kroppar och sexualitet, och på sex i allmänhet. Det representerar en översexualisering av kvinnor som behandlas som sexobjekt som under alla omständigheter måste

skylas för att inte väcka mäns begär. Den visar att hon är underordnad mannen. Det är inte kvinnofientligt att motsätta sig en kvinnofientlig symbol som burkan.

I Sverige, ett land vida känt för sin progressiva ställning inom jämställdhet och kvinnors sexuella frigörelse, behöver man knappast förklara varför dessa värderingar är problematiska och de bör vara enkla att ta ett tydligt avstånd ifrån. Röster har emellertid höjts till försvar för dessa plagg, främst bland personer som framhäver sig som progressiva anhängare av sexuell frigörelse. Paradoxen i att kalla sig förespråkare för kvinnors rättigheter och samtidigt försvara en ultrakonservativ idé om sexuell renlighet och kvinnans underordning till varje pris, utgör höjden av ironi som tycks obegriplig för dem som snärjt in sig i en välvilja av att vara öppensinnade.

Burkaförbudet inskränker religionsfrihet

Burkan är ett konkret uttryck för mäns vilja att kontrollera kvinnors frihet, rörlighet och sexualitet. Kvinnor som bär dessa plagg lever ofta under pressen att kraftigt begränsa interaktionen med män. Den är diskriminerande mot kvinnor och kränker deras mänskliga fri- och rättigheter.

Det är problematiskt när religiösa uttryck ges speciella privilegier som inte hade getts i andra sammanhang. En okritisk särbehandling av religiösa uttryck gör det svårt att konfrontera handlingar och symboler, till och med när de motarbetar idén om jämställdhet, eller kränker kvinnors, barns och HBTQ-personers rättigheter. Vi anser att jämställdhet och mänskliga fri- och rättigheter måste gå före religionsfriheten.

Vad spelar det för roll att skolan ger gratis burkinis till flickorna? Det handlar ju faktiskt om att de ska lära sig simma.

Skolan har ett ansvar att främja kvinnor och mäns lika rättigheter och motverka traditionella könsmonster. Om skolor erbjuder burkinis för att tillfredsställa familjens krav sänds signaler om att det är okej att leva i hedersrelaterade, kulturella och religiösa könsmonster och att de har rätt att bestämma att flickan ska skylas, medan pojken badar helt fritt.

Hur ska barn och ungdomar som blir tvingade till detta kunna eller våga säga "jag vill inte" om skolan legitimerar och främjar familjen eller kollektivets krav på barnets klädsel för familjens skull? Vi ska alltid stödja och ta ansvar för dem som befinner sig i en utsatt position, i detta fall barnet.

Det är väl rimligt att kvinnorna/flickorna själva får bestämma hur de vill ha det? Om de känner sig obehagliga till mods av påträngande män/pojkar, så måste de väl få välja åtskiljande och burkini?

Den problematik vi arbetar med dagligen handlar inte om att flickorna själva valt att skyla sina kroppar med hijab, burkini, burka osv på grund av obehagliga blickar. Den grundar sig i en norm inom familjen eller kollektivet att dessa flickor, barn och ungdomar, ska skyla sig för att män/pojkar inte ska bli upphetsade. Flickornas kroppar sexualiseras och på grund av männens behov av att "inte se" tvingas flickorna utföra aktiviteter i avskildhet eller med täckta kroppar, på familjens och släktens begäran. Uppfyller inte flickorna kravet på att täcka sig kan de bli

besträffade för det och ansvariga för att ha dragit skam över familjen. Ansvar för ett eventuellt beteende hos en man läggs alltså på flickan. Vi tycker inte att detta ansvar ska ligga på flickorna. De ska få klä sig hur de vill utan att behöva ta ansvar för pojkars och mäns beteende.

KYSKHETSKULTUR

Varför skulle det vara dåligt om en kvinna väljer att anamma en kyskhetskultur eller en idé om sexuell renlighet?

Kritik mot kyskhetskulturen och idén om "sexuell renlighet" utgör inte ett angrepp mot människors rätt att frivilligt ansluta sig till dessa kulturer. Det betyder dock inte att dessa strukturer inte förtjänar kritik. Kyskhetskulturen förtrycker individer som inte lever enligt dess principer, genom att kontrollera, skambelägga och beröva flickor och kvinnor deras frihet - något som sker på en mängd olika sätt. Denna typ av sexuell puritanism leder till att främst kvinnor, men även män, blir sexuellt hämmade och sexuellt förtryckta. Det är också en faktor som leder till och upprätthåller hederskulturen och dess våld och förtryck i olika former. Spridningen av denna typ av idéer är ett angrepp på några av våra mest grundläggande värderingar, som de flesta av oss i vårt samhälle vill behålla.

KÖNSSEGREGATION, KÖNSSEPARATA BADTIDER OCH IDROTTSLEKTIONER

Flickor och kvinnor kommer inte lära sig eller ha möjlighet att simma om det inte finns könsseparata badtider.

När det gäller barn så har vi skolplikt i Sverige och simundervisningen ingår i den. Det är inget som föräldrar eller barn kan välja bort. Det svenska samhället och skolan vilar på värderingar som jämställdhet, barns rättigheter och icke-sexualisering av barn. Samma rättigheter och villkor ska gälla för alla barn oavsett bakgrund eller etnicitet. Vi kan inte sätta föräldrarnas kulturella eller religiösa krav på barnen och samhället förre dessa viktiga principer. Genom att vi förkastar och arbetar mot könssegregation kommer många flickor och kvinnor att befrias från kontrollen de utsätts för av familjen och släkten när könssegregering inte är ett alternativ.

Vuxna kvinnor förhåller sig troligen olika till en situation där det inte finns könsseparata badtider. Men det är rimligt att tro att några inte kommer att bada eller lära sig simma på grund av det. Det är viktigt att vi värnar Sveriges grundläggande värden kring jämställdhet. Vi har kämpat länge för kvinnors rättigheter, kvinnors rätt att inte könsdiskrimineras och att slippa bli sexualiserade. De värderingar som ligger till grund för krav på könsseparata badtider är värderingar som strider mot våra grundläggande värderingar. Vi kan inte tillåta att de får fäste och etablerar sig i vårt samhälle och förs över till kommande generationer. Även om några kvinnor kommer att avstå från att bada eller lära sig simma så kommer deras barn att växa upp i ett samhälle med en stark jämställdhetsnorm där könssegregering är otänkbar.

Att inte erbjuda könsseparata badtider eller idrottslektioner innebär att kvinnor och flickor som inte vill beblanda sig med män eller pojkar isoleras

Om vi skulle ta hänsyn till individers preferenser kring könssegregering, skulle vi behöva implementera dessa fullt ut, vilket skulle innebära att vi bör applicera dem inte bara på badhus utan också i klassrum, på arbetsplatser, på restauranger och i kollektivtrafiken.

Samhällen där könssegregering är normen präglas generellt av ett svagt skydd av kvinnors rättigheter. I dessa samhällen är relationen mellan könen generellt förvrängd, då män tenderar att se kvinnor som sexobjekt som bör döljas och kvinnor tenderar att se män som en fara som bör hållas på avstånd.

Föräldrarnas kultur och religion bör respekteras

Kulturella traditioner och religiösa seder och uttryck bör inte upprätthållas om de kränker principer om jämställdhet mellan könen. Föräldrar bör inte pådyvla traditioner och religiösa seder och uttryck på sina barn, på sätt som begränsar barnen och hindrar dem från att vara jämställda och få samma förutsättningar som andra barn.

Vi bör inte etablera och cementera ett samhälle där könssegregering är normaliserat och accepterat, eller till och med normen, för framtida generationers skull och för att säkerställa att alla barn får samma förutsättningar.

ATT VÄGRA SKAKA HAND MED DET MOTSATTA KÖNET

Varför är det problematiskt att vägra ta någon av det motsatta könet i hand? Alla borde ha frihet att hälsa på vilket sätt de vill!

Religiösa, konservativa personer som vägrar att skaka hand med personer av motsatt kön är en återkommande anledning till kontroverser i Sverige och är ett symptom på en värderingskrock som existerar i dagens samhälle. Vissa säger att det sätt som man väljer att hälsa på folk inte borde utgöra en offentlig debatt och att det är ett personligt val som inte borde riskera kritik. Detta är lika förenklande som att säga att en hijab endast är ett tygstycke. I båda fallen är det av yttersta vikt att förstå anledningen till och den underliggande meningen bakom dessa fenomen.

Om någon vägrar att skaka hand med exempelvis homosexuella eller människor med annan hudfärg – ska detta respekteras som ett personligt val? Är det någon skillnad om detta val har religiös eller ideologisk grund? Eller bör ett sådant beteende bli kritiserat och ifrågasatt?

Anledningen till att inte skaka hand med någon av motsatt kön kommer huvudsakligen från ett urval av *hadith*. Det är nedskrivna berättelser om profeten Mohammeds ord och handlingar,

vilka utgör viktiga komplementära, religiösa instruktioner inom islam, utöver koranen. Så vad säger då dessa hadither?

”Om någon av er skulle bli slagen i huvudet med en järnnål, vore det bättre för honom, än att beröra en kvinna som han inte har tillåtelse till.” (Rapporterat av al-Tabaraani; klassad som saheeh av al-Albaani i Saheeh al-Jaami’, 5045.)

”Handen som tillhör Allaahs budbärare har aldrig rört handen av en kvinna förutom en kvinna som han äger.” (Rapporterat av by al-Bukhaari, 7214.)

”Jag kom till Profeten med några andra kvinnor, för att erbjuda vårt löfte till honom. Han sa till oss: (Jag accepterar ert löfte) beträffande vad ni har möjlighet att göra. Men jag skakar inte hand med kvinnor.” (Ibn majah 2784.)

Baserat på dessa hadither har konservativa islamiska imamer fastställt att all typ av beröring mellan könen är förbjudet, inklusive att vidröra en hand. En sådan handling beskrivs som en *fatwa* av den muslimska imam som vi citerar här nedan:

”Det är utom tvivel, att för en man att röra en kvinna som inte är mahram, är en av orsakerna till fitnah (tumult, frestelse), provokation av lustar, och utföranden av handlingar som är haraam. Ingen skulle påstå att deras avsikt är sund eller att deras hjärtan är rena, för den som var den renaste av hjärtan och den mest kyska av dem alla, Allaahs budbärare (välsignad av Allah må han vara), rörde aldrig en kvinna som inte var mahram.” - Sheikh Muhammed Salih.

En ”kvinna som är mahram” avser här någon som en man inte kan gifta sig med på grund av blodsband, såsom en syster, mamma eller moster. Ett annat undantag är givetvis en mans fruar eller de kvinnor som ”ägs” av en man.

Regeln om att inte skaka hand med någon av motsatt kön är inte enkelriktad men är främst till för männens skull – för att förhindra att deras lustar hetsas genom någon slags beröring av kvinnor. Precis på samma sätt som hijaben är till för männens skull, för att inte väcka deras lustar genom att låta dem se en kvinna. Vad det handlar om är en form av hypersexualisering av kvinnor, som reducerar dem, till en viss grad, till sexobjekt. Dessa fenomen utgör på så sätt metoder för att strama åt och befästa könssegregationen.

Religionsfrihet betyder inte att religiösa uttryck som står i konflikt med värderingar om jämställdhet mellan könen har rätt att undgå kritik. Det skulle givetvis vara auktoritärt att tvinga människor att hälsa på varandra på särskilda sätt, eller att ens tvinga dem att avsäga sig sin sexism eller homofobi. Men att inte tolerera och att inte acceptera är inte detsamma som att tvinga. Att tillåtas kritisera sättet på vilket vissa människor hälsar på andra och att ifrågasätta alla typer av beteenden som motarbetar jämställdhet mellan könen, utgör grundstenar i en demokrati. Vi bör aldrig sätta rätten till religiösa uttryck framför jämställdhet mellan könen.

Att inte skaka hand med någon av motsatt kön signalerar en form av religiös ultra-konservatism som representerar en samling värderingar som är djupt bakåtsträvande när det kommer till synen på, bland andra, kvinnor och HBTQ-personer.

OSKULDSKONTROLL

Varför förekommer oskuldskontroller inom hederskulturen?

Oskuldskontroll uppstår ur en kombination av tre faktorer. Den första är oskuldsidealet som finns inom hederskultur. Den andra är familjens, särskilt familjens manliga medlemmars ansvar för att säkerställa oskuld hos flickorna i familjen och att förtrycka och "bevara" deras sexualitet tills de skickas vidare till sina framtida män. Den tredje är myten om att mödomshinnan finns. Det är fruktansvärt att läkare i länder med stark hederskultur godkänner och främjar oskuldskontroll. Än mer överraskande och upprörande är det att vissa läkare i Sverige utfärdar "oskulds-certifikat" på flickorna när familjen kräver det och att vissa läkare hävdar att mödomshinnan finns och på så vis upprätthåller den myten.

Är det inte bättre att ge oskuldsintyg om flickan säger att familjen kommer att döda henne om hon inte får intyget?

Flickan/kvinnan som säger så befinner sig i en extremt utsatt situation och är i behov av akut skydd och sjukvården måste anmäla det. Man har ansvar att anmäla det för att rädda liv, även om det kränker den personliga integriteten.

KÖNSTYMPNING

Föräldrar har rätten att utöva sin religion och sina traditioner och att inkludera sina barn i detta.

Könstympling är att inkräkta på barnens kroppsliga integritet utan samtycke, och det är en form av stympling och våldsutövning mot barn. Det är ett övergrepp på barnet som kan leda till livslångt lidande. Det är internationellt erkänt som en allvarlig kränkning mot flickors och kvinnors mänskliga rättigheter, och WHO yrkar på nolltolerans mot alla former av könstympling (FGM/C). FNs Globala mål för 2030 innefattar ett avskaffande av könstympling. Föräldrarnas religionsfrihet kan aldrig gå före barnets rätt till mänskliga fri- och rättigheter, barnets rätt att inte bli utsatt för våld och övergrepp.

TVÅNGSÄKTENSKAP/BARNÄKTENSKAP

Varför har man tvångsäktenskap?

I hederskulturen är kvinnans huvudfunktion att vara hustru och föda barn. Så i praktiken är äktenskap det enda syftet med hennes liv och ju tidigare detta syfte uppnås desto bättre.

På grund av kyskhetskultur och oskuldsideal har familjen, särskilt män i familjen, ett ansvar att bevara flickors oskuld och rykte tills de är gifta. Det ansvaret blir en börda som man vill bli av med så snart som möjligt. Det blir man genom att gifta bort henne och därmed flytta bördan av att "skydda" och kontrollera döttrarnas sexualitet till hennes make.

I många familjer inom hederskultur är det inte kvinnans vilja och samtycke som avgör om, när och med vem hon ska gifta sig. Det är hennes manliga förmyndare som avgör det och hon behandlas som en sexuell "vara". Så i den meningen är det familjen (särskilt männen) som kontrollerar och hanterar kvinnans sexualitet och hennes kropp, inte kvinnan själv.

Dessa faktorer bidrar till ett tryck att gifta bort kvinnan så tidigt som möjligt. Trycket kan förvandlas till tvångsäktenskap om det finns en manlig friare som familjen anser vara en god kandidat. Eftersom familjen anses äga kvinnan och hennes manliga förmyndare har rätt att gifta bort henne, oavsett om flickan själv vill eller inte, kan det leda till tvångsäktenskap.

Vad säger mödrarna om tvångs gifte? Protesterar de aldrig?

Vi vet av erfarenhet att många mödrar samarbetar med fäderna när det gäller tvångs gifte inom hederskulturen. Det finns domar kring tvångs gifte där mamman fått ett nästan lika hårt straff som pappan. Däremot går det inte att svara generellt på frågan, vissa mödrar kan vara pådrivande, andra protesterar, andra vågar inte göra något för att de är rädda för sina egna liv.

Minimum-åldern för äktenskap på 18 är godtycklig. Vem ska ha rätt att bestämma vilken åldersgräns som är lämplig? Det finns inget rätt eller fel.

Enligt Äktenskapslagen får den som är under 18 år inte ingå äktenskap. Att ingå äktenskap är ett komplext beslut som har stora konsekvenser för en persons liv. Ett sådant beslut kräver ett medvetet val som bör tas av en vuxen som är medveten om vad hen ger sig in i, och vad det faktiskt innebär. Sådana svåra beslut, med livsavgörande konsekvenser, kan och bör inte tas av barn som riskerar att bli utnyttjade och påverkas av andra personer, genom press eller tvång.

Många kvinnor under 18 år i Sverige har relationer med äldre män. På vilket sätt är barnäktenskap annorlunda?

Det är stor skillnad mellan den frihet som flickor och unga kvinnor i Sverige åtnjuter och den avsaknad av frihet som drabbar flickor och unga kvinnor som lever inom en hederskultur-kontext. Flickor och unga kvinnor med etniskt svensk bakgrund är fria att välja sin partner på egen hand. En relation med en potentiell partner baseras på fria, individuella val och sker på lika villkor för både flickor och pojkar, utan press eller tvång från utomstående. Barnäktenskap, däremot, är oftast en form av tvångsäktenskap, som kan inkludera direkt tvång, press, manipulation och indoktrinering. Barnäktenskap arrangeras av barnens familj och släkt och familjemedlemmar använder sig av den maktposition de har mot barnen.

För flickan handlar det många gånger om att hon tvingas sluta skolan, får ett stort ansvar och förväntningar på sig att hon ska skaffa barn. Många gånger har hon blivit bortgift med någon hon inte älskar och inte har valt själv. Det leder till att hon återkommande utsätts för våldtäkt inom äktenskapet.

Personer under 18 år förtjänar att ha ett sexliv och enligt vissa religioner och traditioner är äktenskapet det enda sättet att realisera den rättigheten.

Religiösa yttringar och traditioner bör inte upprätthållas i de fall då de motarbetar vad som ligger i barnets bästa. Barnäktenskap är inte för barnens bästa. Det finns en åldersgräns i Sverige för när det är lagligt att ha sexuella relationer med samtycke, och individer är fria att ingå sexuella relationer vid den åldern. Men sexuella förbindelser mellan individer som båda ger sitt samtycke, går inte att jämföra med äktenskap som involverar unga personer. Äktenskap som involverar unga personer har långsiktiga konsekvenser och innebär en risk för press, tvång, indoktrinering eller manipulation.

MÅNGGIFTE

Vad har egentligen månggifte med hederskulturen att göra? Månggifte är redan förbjudet i Sverige.

Månggifte inom hederskulturen innebär i första hand att mannen och kvinnan inte är lika mycket värda. Mannen kan gifta sig med två, tre eller fyra kvinnor enligt sharialagarna, medan kvinnan inte får göra detsamma. Polyandri (att en kvinna gifter sig med flera män) är inte tillåtet enligt islam utan bara polygyni (att en man gifter sig med flera kvinnor), så det är en regel som bryter mot jämställdhetsprincipen. Kvinnans åsikt är inte värd något för mannen om han vill ta ytterligare hustrur. Han gör helt enkelt som han vill och behöver inte kvinnans medgivande.

Kvinnor i polygama äktenskap i Sverige vågar inte protestera eller säga någonting för de är rädda att skambeläggas och stängas ute från sina familjer och kollektiva samhällen. Ibland är de också utsatta för våld. Denna patriarkala struktur upprätthåller de normer som hederskulturen grundar sig på, därför är det ytterst relevant att diskutera månggifte i hederssammanhang.

SEXUELLA TRAKASSERIER INOM HEDERSKULTUR

Flera studier visar att sexuellt våld är mer vanligt förekommande inom starkt patriarkala kulturer, med låg grad av jämlikhet mellan könen, där man fostrar idéer om en påstådd manlig överordning. Patriarkala strukturer är mer påtagliga i länder där hederskulturen dominerar. Det torde inte vara en överraskning, då hederskulturen innefattar två essentiella komponenter: dels idén om sexuell renlighet och främjandet av en kyskhetskultur, dels principen om manligt förmyndarskap – och utifrån denna idé – manlig kontroll över kvinnans sexualitet.

Samhällen där hederskultur är normen, präglas av en förvrängd och ohälsosam syn på sexualitet. Den baseras på övertygelsen om sexuell renlighet och en osund syn på kvinnokroppen som en källa till frestelse och något som bör skyllas för att tämja mäns begär. Därmed anses en ”god” kvinna vara den som är återhållsam i sitt klädval och sitt beteende, som inte skyltar med sin ”kvinnliga dragningskraft”. De kvinnor som klär sig mindre täckande, har manliga vänner och pratar och skrattar öppet, anses inte vara blygsamma och är därmed omoraliska. Föreställningen

om "sexuell renlighet" och kyskhetskulturen översexualiserar kvinnan och skuldbelägger kvinnor när de inte följer religiösa och traditionella klädregler eller uppföranden, eller när de vistas ensamma på offentliga platser.

Många män i länder där hederskulturen är dominerande tvingas handskas med en inre konflikt mellan sin tro på sexuell konservatism och ett konstant försök att hämma sina sexuella lustar. Det är rimligt att anta att denna förträngning och detta berövande av den egna sexualitet kan leda till ett sexuellt beteende som är osunt och ibland våldsamt. Det finns studier som visar att uppfattningen av vad som anses vara tvång (en komponent inom sexuellt våld) kan skilja sig åt mellan kulturer.

Sex och kvinnlig sexualitet är tabubelagda ämnen inom hederskulturen och skam är kopplad till den kvinnliga kroppen, med kyskhetsideal och oskuldsideal. Det gör att kvinnor som blir angripna och trakasserade oftast inte vågar berätta om övergreppen på grund av skammen och rädslan för konsekvenser som kan vara våldsamma, även från deras egna familjemedlemmar.

HEDERSKULTUR OCH SAMTYCKE

Inom hederskulturen existerar samtidigt en hypersexualisering och en avsexualisering av kvinnor. Hypersexualisering som objekt och avsexualisering som subjekt. Kvinnan reduceras först och främst till ett sexobjekt. Hennes sexuella aspekt är den mest värdefulla men också den farligaste delen av henne som är kopplad till synd och skam. Denna reducering till ett sexobjekt leder till sexualisering av varje aspekt av hennes kropp och beteende och hela hennes existens. Med det följer en besatthet i att kontrollera och dölja hennes kropp, kontrollera hennes beteende och begränsa hennes rörlighet och interaktion med omvärlden, särskilt med män. Hon berövas sin frihet och blir förtryckt.

Eftersom kvinnan är reducerad till ett sexobjekt, behövs det en ägare, en förmyndare för att kontrollera och hantera objektets (kvinnans) sexualitet. Det ansvaret kopplas till förmyndarens heder och när man misslyckas med ansvaret förloras hedern.

Den motsägelsefulla dualismen är att kvinnan i hederskulturen också är avsexualiserad, den här gången som subjekt. Hon nekas att ha en sexualitet, en önskan, en preferens. Hon nekas att bestämma över sin sexualitet, över sin kropp och nekas möjligheten att älska vem hon vill, att välja sin partner eller att ha en partner om hon så önskar.

Denna dualism eliminerar helt enkelt idén om samtycke. Kvinnan är inte ett subjekt - hon får inte ha någon lust, några önskningar eller bestämma över sin kropp. Alltså finns det ingen möjlighet för henne att göra ett val. Eftersom hon är ett objekt överförs samtycket till hennes förmyndare och ägare – pappan eller maken. Han bestämmer över henne, hennes kropp, hennes sexualitet och livsval på det sätt som han anser lämpligt. Därför finns inte idén om våldtäkt inom äktenskap inom hederskulturen. Kvinnan har inte rätt att neka sin make sex, hon har inget val. Av samma skäl finns

inte heller idén om tvångsäktenskap, det är aldrig aktuellt att kvinnan ska välja vem hon vill gifta sig med. Eftersom kvinnan nekas dessa val normaliseras och legitimeras både våldtäkt inom äktenskapet och tvångsgifte inom hederskulturen.

HEDERSKULTUR OCH HBTQ

Hur ser det ut för HBTQ personer som lever i en hederskontext?

I hederskulturen är heterosexuallitet den enda normen. Homosexuallitet anses som ondska, sjukdom eller synd. I hederskultur råder en hypermaskulin kultur där det är en stor skam och brist på manlighet om en man är homosexuell. På grund av kyskhetskulturen är utomäktenskapliga sexuella relationer förbjudna och ett äktenskap kan bara vara mellan en man och en kvinna. Det gör att samkönade relationer måste vara hemliga. Om de upptäckas så förlorar familjen sin heder och åtgärder måste vidtas för att återupprätta hedern och straffa de involverade personerna.

OFFER OCH FÖRÖVARE

Kan kvinnor och män vara hedersoffer och förövare samtidigt?

Kvinnorna är ofta offer men kan också vara förövare. De är uppväxta med och "programmerade" i patriarkala strukturer och är delaktiga i det dagliga förtrycket, i upprätthållandet av normerna. Det kan vara systrar som kontrollerar varandra. Det kan vara en mamma som kränker döttrarna. Vi har flera exempel där kvinnor varit delaktiga i planeringen av hedersmord och i enstaka fall har deltagit i hedersmord. Det var till exempel mamman till Abbas Rezais flickvän som slängde het olja på honom.

Männen är ofta förövare men kan också vara utsatta för HRV. De kan till exempel bli isolerade, utfrysas, skickas på så kallad uppfostringsresa eller skickas till hemlandet för att bli bortgift. Oftast skonar man pojkarna från att mördas, såvida de inte är HBTQ. Unga män och pojkar kan också tvingas kontrollera och bestraffa sina systrar.

Kan föräldrarna vara förövare? Verkar inte föräldrar alltid för barnets bästa?

I hederskulturen är föräldrarna ofta förövare mot sina barn. Det är inte på grund av sadism eller ondska utan på grund av vad de anser är rätt och fel. Eftersom föräldrarna tror på hederskulturens värderingar tror de till exempel att det är rätt och bra att utsätta sina döttrar för extrem kontroll och begränsning för att bevara deras oskuld och kyskhet. Det är viktigare än att barnen mår bra psykiskt och fysiskt.

Det händer ibland att föräldrarna inte själva vill utsätta sina barn för hedersförtryck och våld men det finns ett tryck från släkten och kollektivet som gör att föräldrarna faller för det och utövar hedersförtryck mot sina barn.

HEDER OCH KLAN

Är klan tillhörighet kopplat till HRV?

Det finns system som producerar hederskultur och det finns strukturer som inte producerar den, men gör den värre. Religiösa och kulturella värdesystem hör till den förra, klanen tillhör den senare.

Det har blivit relativt populärt på senare tid att förklara hederskulturen ur ett klanperspektiv. Denna teori kan kokas ner till ungefär detta: "Hederskulturen är sprungen ur klanstrukturen, och det är en essentiell del av klanbaserade samhällen". Detta påstående leder följdaktligen till slutsatsen att "där det finns en klan, återfinns hederskulturen, och där det inte finns en klan, finns det ingen hederskultur". I själva verket är det inte så enkelt.

Det har funnits, och det finns, klanbaserade samhällen som inte präglas av kyskhetsrelaterad hederskultur. På samma sätt finns det samhällen som inte är klanbaserade (det vill säga samhällen med en relativt stark/tydlig stat) som präglas av kyskhetsrelaterad hederskultur.

Klanstrukturen är i sig inte en avgörande faktor eller ens en nödvändig komponent inom kyskhetsrelaterad hederskultur. Om det inte fanns ett tabu kring sexualitet; om det inte förelåg någon kulturell och/eller religiös koppling till kyskhetsrelaterad idealisering av oskulden, om sex inte var kopplat till skam och synd och om det inte ansågs vara mäns ansvar att säkerställa kvinnliga familjemedlemmars kyskhetsrelaterad oskuld – då skulle en man i ett klanbaserat samhälle inte ha några problem med att hans dotter eller syster har sexuella relationer på sina egna villkor. Detta, i sin tur, skulle eliminera behovet av hämnd och återställande av familjens eller klanens heder, på grund av en kvinnas sexliv.

Samhällen där hederskulturen förekommer är inte alltid klanbaserade. Ett exempel på detta är Kairo som inte är ett klanbaserat samhälle och som skiljer sig markant från länder som Somalia och Libyen. Hederskulturen har likväl ett starkt fäste där. Vi bör således vara försiktiga med att reducera hederskulturen till endast en förlängning av klankulturen, eftersom ett sådant förhållningssätt gör det omöjligt att identifiera det verkliga problemet och lösa det.

Klanen kan öka pressen att ge efter för hederskulturen, liksom förstärka det upplevda behovet av att agera och bestraffa överträdelser av en redan existerande norm – till exempel när föräldrarna själva egentligen inte vill bestraffa sina barn. Men klanen är inte den faktor som ger upphov till hederskulturen.

Om hederskulturen endast handlade om kollektivt tryck, som vissa hävdar, hade det inneburit att konservativa invandrade familjer som flyttar till sexuellt liberala länder som Sverige, plötsligt skulle vara tillfreds med att deras döttrar är sexuellt aktiva.

Hederskulturen härrör förvisso från ett kollektivt värdesystem, men det anammas av individer – som även när de tas ur sina kollektiva sammanhang står fast vid dessa värderingar. Den kollektiva pressen är inte nödvändigt för att dessa individer ska fortsätta vara lojala gentemot och applicera dessa värderingar.

Att integration och nedmontering av kyskhetsrelaterad hederskultur kan uppnås enbart genom att nyanlända förflyttar sin lojalitet och tillit från klanen till statliga institutioner är en felaktig förenkling. Hederskulturen har att göra med kultur och/eller religiösa värderingar snarare än sociala strukturer. Att fokusera på den sociala organisationen snarare än värderingar riskerar att bli farligt vilseledande. Människor kan ändra sin relation till staten och förflytta sin lojalitet från klanen till staten, men om deras värderingar vad gäller kyskhetsideal inte förändras, då fortsätter problemen med hederskultur att frodas.

Om ett samhälle och dess invånare antar idén om sexuell renlighet som något viktigt och i synnerhet antar idén om kvinnors kyskhetsideal som något som är relaterat till mäns heder – då kommer problemet med hedersrelaterat våld och förtryck att uppstå oavsett social struktur eller social organisation, vare sig detta samhälle baseras på en stat eller klaner. För att nedmontera hederskulturen, krävs att vi frikopplar synen på kvinnor och den kvinnliga sexualiteten från idéer om underordning, skam och synd. Detta i sin tur, kräver att vi först och främst riktar vår energi på att motarbeta den förtryckande *kyskhetskulturen* och inte sätter *klanen* som vår huvudfokus.

RASISM / RELATIVISM

Hur kan ni påstå er hjälpa utsatta när ni helt uppenbart förtrycker och pekar ut de som redan har det svårt, kvinnor som bär hijab tex?

Vi har respekt för individens valfrihet, den vuxna kvinnans val att bära hijab till exempel. Kritiken mot hijab, burka och niqab är inte kritik mot kvinnor i hijab utan mot hijab som symbol och att den förminskar kvinnan till ett sexobjekt som inte ska väcka lustar hos män. Vissa familjer och/eller individer önskar att samhället satte ned foten för att själva slippa ta fajten mot släktens påtryckningar. Vi arbetar aktivt för att upplysa om de strukturer och traditioner som ligger bakom hederskulturen. Hijaben syftar till att begränsa, kontrollera och förtrycka kvinnor. Den hör inte hemma i ett jämställt samhälle där alla ska ha lika fri- och rättigheter.

Arbetet emot hederskultur är islamofobiskt

Islamofobi är ett vanskligt begrepp då det ofta likställer den islamiska läran med personer som är muslimer vilket inte är samma sak. Det skapar en bild av att kritik mot islam är samma sak som kritik mot alla muslimer och därmed diskriminering av muslimer. Det hämmar debatten om vilka föreställningar inom religionen som är direkt skadliga. Det skapar en ängslan att uppfattas som diskriminerande bara genom att kritisera de idéer inom islam som står i diametral motsats till jämställdhet och kvinnors, barns och HBTQ-personers rättigheter.

Även om hederskulturen inte styrs av en enda religion finns det i den islamiska läran många bakåtsträvande värden som bidrar till upprätthållandet av hederskultur och kvinnoförtryck. Exempelvis föreställningen om att mannen är ansvarig för kvinnan och att hon ska lyda sin man. Det befäster patriarkala strukturer och är raka motsatsen till jämställdhet.

Idén om att kvinnan genom sin klädsel och sitt beteende ska motverka att andra män än hennes make ser henne som attraktiv reducerar henne till ett sexobjekt. Kvinnans sexuella frihet är begränsad, om inte obefintlig, eftersom det i många fall inte är hon själv som väljer sin make. Går kvinnan emot dessa normer riskerar hon att straffas hårt eller till och med betala med sitt eget liv. Vi ska visa solidaritet med alla som vågar protestera mot detta förtryck.

Islam förespråkar könsseparatism vilket upprätthåller skillnaden mellan könen och kontrollen av kvinnors sexualitet. Det får ödesdigra konsekvenser för relationen mellan könen och synen på varandra. Inom islam är en mans vittnesmål likvärdigt med två kvinnors i en rättegång och en bror ärver lika mycket som två systrar.

Dessa exempel belyser den islamiska lärans upprätthållande av strukturer som finns inom hederskulturen. Det betyder inte att alla muslimer som praktiserar islam är offer eller förtryckare inom den. Men det är viktigt att inte blunda för strukturer som finns inom både islam och andra religioner som reproducerar hederskultur.

Man måste vara mycket varsam med att döma alla invandrare efter samma mall. Det finns faktiskt familjer som vill leva som svenskar och även som kristna, trots att de har annat ursprung.

Självklart ska man inte generalisera. Vårt största fokus ligger hos de stödsökande som kontaktar oss varje dag och vi, om någon organisation, vet att hederskultur finns i flera delar av världen, inom olika religiösa grupper och i socioekonomiskt utsatta områden såväl som hos akademiker och välbeställda familjer. Däremot är det ett faktum att hederskulturella traditioner är mer utbredda i vissa delar av världen. Könsstympning är till exempel mer vanligt förekommande i Somalia än i Sverige. Men det innebär naturligtvis inte att alla personer från Somalia könsstympar sina barn.

Däremot vore det förödande att blunda för att hederskulturen förstör för många barn med utländskt ursprung och inte ger dem samma möjligheter och rättigheter som alla andra barn i Sverige. Vi måste våga prata om problemet för att säkerställa att alla människor i vårt samhälle får möjligheten till fria liv och egna val.

Att diskutera hederskultur är rasistiskt och uppmuntrar till skadliga generaliseringar av invandrare och muslimer.

Att kritisera skadliga idéer och värderingar, som utgör delar av en struktur som i sin tur leder till förtryck av individer, har inget att göra med rasism. Denna kritik är motsatsen till rasism, eftersom den utgår ifrån principen om att alla har samma värde och att varje individ, oavsett etnicitet eller religiös uppfostran, har rätt till friheten att själv bestämma över sitt liv och sin sexualitet. Detta är något som hederskulturen berövar människor och därför måste den ifrågasättas.

TOLERANS ELLER SOLIDARITET

Kampen mot hederskultur är intolerant. Vi bör vara toleranta mot olika kulturella traditioner och religiösa uttryck.

Vi bör inte vara toleranta mot intoleranta värderingar som kränker individuell frihet och mänskliga rättigheter, oavsett varifrån dessa seder eller idéer har sitt ursprung. Om vi tolererar dessa förtryckande seder, misslyckas vi med att visa solidaritet med de individer som faller offer för dem. I Sverige ska alla vara lika mycket värda och ha mänskliga fri- och rättigheter. Då kan vi inte vara toleranta mot värderingar och seder som kränker detta.

IDENTITETSPOLITIK, INTERSEKTIONALITET, NORMKRITIK, ANTIRASISM OCH INTEGRATION

Vad är det för fel på identitetspolitik och hur påverkar det integrationen?

Identitetspolitiken är skadlig för integrationen då den skapar en idé om "vi" kontra "dem", baserad på etnicitet, hudfärg, kön, sexuell läggning, kultur och religion. Den sätter grupperas rättigheter framför individers rättigheter, och behandlar alla individer av en viss etnisk eller religiös bakgrund som en homogen grupp. Att tilldela en hel grupp en viss identitet, som inkluderar specifika värderingar och idéer, utgör en form av förtryck av de individer inom gruppen som inte bekänner sig till dessa värderingar och idéer. Identitetspolitik leder till kulturel relativism som leder till värderelativism och tolerans av intolerans, dvs tolerans mot värderingar och idéer som inskränker kvinnors, barns, och HTBQI personers rättigheter.

Bör man ta seden dit man kommer?

Vi kan inte alltid ta seden dit vi kommer, det beror på vilka seder det gäller. Seder som skadar, förtrycker, kränker eller på olika sätt begränsar människors fri- och rättigheter kan aldrig rättfärdigas. Som ny i vårt land måste man följa våra lagar, regler och förordningar som är byggda på de normer och värderingar som gäller i vårt samhälle. Vårt samhälle och vår lagstiftning bygger på demokrati, alla människors lika värde och mänskliga fri- och rättigheter.

Kan man inte integreras i Sverige om man lever i hederskultur

Hederskulturen är ett hinder för integration. Den kontrollerar, begränsar och förtrycker kvinnor och flickor och pojkar. De får inte delta i vårt samhälle, inte vara med vem de vill, inte göra vad de vill, inte välja om de ska gifta sig och i så fall med vem, inte bo själva och inte studera och utbilda sig. Homosexualitet tillåts inte. Pojkar måste kontrollera, bestraffa och i värsta fall allvarligt skada sina systrar. De som lever så kommer aldrig att integreras.

Hur påverkar normkritik arbetet mot hederskultur?

Normkritik generellt kan vara bra, när den ifrågasätter normer som inte accepterar jämställdhet och individens frihet. I arbetet mot hederskultur kan normkritik ibland vara problematisk eftersom

den riktas endast mot västerländska normer. Det kan tendera att normalisera eller tolerera alla icke-västerländska normer, även om de strider mot de grundläggande normer och värderingar som hela vårt samhälle bygger på.

Är det bra att jobba mot hederskultur utifrån ett antirasistiskt perspektiv?

Rasism ska förstås motverkas var den än dyker upp, kampen mot rasism är viktig och det är viktigt att betona allas lika värde och att alla har samma rättigheter oavsett bakgrund, etnicitet, religion eller annan grupptillhörighet. När man fokuserar på att till varje pris skydda minoritetsgrupper från kritik är risken stor att rimlig och nyanserad kritik mot seder och traditioner som inskränker människors fri-och rättigheter, avfärdas som rasism eller islamofobi. Det är farligt och kan leda till ökad ängslighet eller ovilja att lyfta upp eller diskutera de kulturella eller religiösa aspekter som gör att hedersvåld och förtryck uppstår och fortlever. Om vi inte kan prata klarspråk om problemet blir det omöjligt att lösa det.

Är det bra att jobba mot hederskultur utifrån ett intersektionellt perspektiv?

Intersektionalitet är bra i teorin men sällan i praktiken. Eftersom det grundar sig på tillhörighet till en viss grupp utifrån etnicitet, hudfärg, kön, religion eller kultur leder det till fokus på en bestämd identitet som tillskrivs en grupp och inte på individen. Anspråk på sanning, moral och verklighet flyttas från fakta, idéer och värderingar till identitet. Ju mer en grupp betraktas som förtryckt desto mer har en person från denna grupp rätt i vad den gör eller säger, oavsett om personen faktiskt har rätt eller inte. Men eftersom det handlar om grupptillhörighet måste personen också vara representativ för den identitet som tillskrivs denna grupp och denna grupps värderingar, traditioner och sätt att leva på. Allt detta blir mycket problematiskt när det gäller hederskultur, eftersom man sätter gruppen och kollektivet före individen. Det blir mer en fråga om "grupprättigheter" än om individens fri- och rättigheter även om syftet i början var tvärtom.